

gű írások mellett fiktív személyekkel, már halott emberekkel – például Rózsa Sándorral – készített interjúk is szerepelnek. A *Beképzelt interjú Sándor bácsival* igazi stílusbravúr: a csak ö-ző nyelvjárást értő (de nem abban beszélő!) Söndör bócsöről kiderül, hogy amerikanizálódott népi iparművész, aki elárulja a hosszú élet titkát: „Wellness, fitness, happiness egyszerre – mert nehogy már a ló ülje meg a betyárt!”

A szórakoztatás mellett komolyabb kérdések is előkerülnek, így az *Archa szállók* című (vezér)cikk a terrorizmusról, a *Balcsillag születik* a televízióról mond véleményt, de a történelem, kultúrtörténet (Afganisztán, az indiánok) is téma. A hasábokon több regény vagy novella ciklus is fut, melyek valahol elkezdődnek és a lapszámokban folytatásokban olvashatók. Ilyen a korábban írt, de kiadatlan filmregény, a *Tiszavirág*, illetve a második kötetben a *Pejote* vagy *Az éjféli utasból átemelt Országúthy-történetek*. Az *Amerikai antológia* az Iowai Nemzetközi Írókongresszus alakjait idézi meg és a Temesire jellemző anekdotákból szövődik kisregénnyé. A *Nyilván tartottak tőlem* ciklus a Fital Művészek Klubjába kalauzol a megfigyelések, beszervezések dokumentumaiból is szemezgetve, a tényirodalom és a visszaemlékezés határmezsgyéjén.

A cikkeket vagy Temesi Ferenc (T.F.) jegyzi, vagy alteregói, régebbi

könyveinek alakjai (Szeles András, Tengődi Zoltán vagy a nőcsábász Csukonyi Fausztin), nem ritkán pedig régebbi írók álneveit használja. A *Három* című idézetgyűjteményben pedig a saját maga által kreált angol költőtől, Terence Mefistől idéz: „Hogy barátira leljünk, be kell csukni a fél szemünket, hogy meg is tartsuk, néha mindkettőt. És hogy sose forduljon el tőlünk, kell egy temető, ahová a velünk szembeni gonoszságait temetjük.”

A regény befogadási technikái számosak lehetnek, hiszen olvasható hagyományosan, elejétől a végéig, vagy lehet akár egy folytatásos regényt kiválasztva haladni, esetleg – ahogy újságba szokás – belelapozgatni. A *Kölcsmön idő* a mesterien bonyolult szerkesztettség ellenére is igen szórakoztató olvasmány, melynek második kötete várhatóan az idei könyvhétre jelenik meg.

SZALAI ZSOLT

(Helikon Kiadó, Budapest, 2005,
528 oldal, 4490 Ft)

BRET EASTON ELLIS:

Holdpark

A minimalizmus kifejezésről (ha kortárs szépirodalomról van szó) mindenkinek Bret Easton Ellis neve jut eszébe. Bret Easton Ellistről pe-

dig természetesen az *Amerikai Psycho*. Bret Easton Ellistről még Bret Easton Ellisnek is az *Amerikai Psycho* jut eszébe, legalábbis a *Holdpark* tanúsága szerint. A könyv konvencionális önéletrajzi regényként indul, mely a hirtelen jött irodalmi sikert dolgozza fel – amit maga a szerző nem képes egykönnyen feldolgozni. A kvázi-rocksztárrá avanszált, partik-drogok-tévészereplések háromszögében tobzódó Ellis még mindig sorozatgyilkos hőisével viaskodik: „a könyv megírása szörnyen felkavaró élmény volt számomra. [...] azt terveztem, hogy Patrick Bateman az apámról fogom megmintázni, de valaki – valami – más a helyébe lépett, és aztán ez az új alak határozott meg mindent”.

Ez a valaki – valami – pedig viszsztatér. Az *Amerikai Psycho* lehető legperverzebb recepciója veszi kezdetét: valaki kínos precizitással leutánozza a regény lapjain szereplő gyilkosságokat, s az esetek koncentrikus körökben közelnek az író és némiképp rendhagyó családja felé. Egy örült rajongó, életre kelt regényszereplő vagy a rég halott apa szelleme? A higgadt (bár zaftos részleteket sem nélkülöző) autobiográfiát magába szippantja a lázas írói képzelet világa, s a gyanútlan (?) olvasó lassan már nem képes eldönteni, hogy mi a valóság, mi a fikció, s maradt-e még egyáltalán

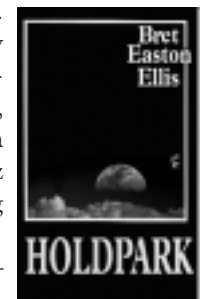
bármiféle értelme ezeknek a kategóriáknak. Hogy Bret Easton Ellis (az író? a főszereplő?) számára meglehetősen kevés, ahhoz nem fér kétség...

A *Holdpark* az updike-i *Nyúlháj* ezredfordulós, „high-class” verziójaként indul: hogyan álmodja a politikailag korrekt amerikai álmodót a felső (több)tízezer, hogyan éli és szenved meg a középkorivá válást a hatvanas években született nemzedék, hogyan emelkedik a hallgatás fala a családon belül, s hogyan mosódik el a kes-

keny határ a kedélyjavítás legális és illegális formái között egy olyan társadalomban, amely még a gyerekek fegyvelmezését is kemikáliák útján oldja meg. Az Ellis védjegyének számító, gyakran végsőkig csupaszított nyelv, a juppidiálektus, a márkanekvek

halmozása itt sem hiányzik. A szöveg azonban fokozatosan egy olyan regiszterbe csúszik át, amely leginkább a Stephen King-i horrortörténetekből lehet ismerős. Nem a darabolás, hanem a lélektani fajtából: akárcsak a *Ragyogásban*, a *Holdparkban* is fontos szerep jut az irracionális szorongásnak, egy rejtélyes háznak és a családját veszélyeztető családfőnek.

A könyv kulcsát mégsem itt találjuk. Az önéletrajzot és a fikciót szintén előszeretettel vegyítő Kurt Vonnegut a *Bajnokok reggelijében* egy irodalmi szerkesztőt idéz, aki sze-

rint a szerzőnek adható legjobb tanács, hogy „egységesítő” alapgondolatként írás közben mindig a hős apakeresése járjon az eszében”. (Vonnegut idecítálása egyébként sem indokolatlan: az említett regény éppúgy elhatalmasodik a tehetetlen író/elbeszélő felett, mint a *Holdpark*.) Az „egységesítő” alapgondolat” tehát adott, Ellis azonban csavart egyet a jól bevált recepten: az elbeszélő nemcsak az őt kísérő apafigurával próbál megbékélni, hanem előbb kelleetlenül, később elkeseredetten maga is megpróbál apává válni – jó, de legalábbis elfogadható apjává korábban elhagyott fiának. Arra azonban, hogy kiderüljön, épülhet-e híd a generációk között, vezet-e út a szó átvitt, majd legszorosabb értelmében elveszített fiúhoz, a regény utolsó mondatáig kell várnunk.

Bret Easton Ellis legújabb munkája briliáns irodalmi játék, s egyúttal felkavaró, sodró lendületű olvasmány. Ezt a hatást azonban nem a borzalmak, hanem (meglepő módon) az érzelmek finom, ügyesen kiszámított adagolásával éri el. Így lesz a *Holdpark* valami olyasmivé, ami az *Amerikai Psychó*ról véletlenül sem mondható el: minden keserősége ellenére kifejezetten szerethető alkotássá.

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította M. Nagy Miklós,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 2005,
504 oldal, 2500 Ft)

ARVO VALTON:

Végjáték

Azt hiszem, nem járok messze a valóságtól, ha kijelentem, hogy szinte semmit sem tudunk az észt irodalomról. Legfeljebb a *Kalevipoeg* lehet ismerős a magyar olvasóknak, de az is csak mint a *Kalevala* „kisöccse” (vagy azok a körülbelül A4-es méretű csokoládék, melyekkel a Tallinból hazatérő turisták lepik meg az ott honiakat). Ezen a kellemetlen helyzeten próbál kitartó munkával változtatni a Széphalom Könyvműhely és Jávorszky Béla fordító, a korábban megjelent kötetek (Jaan Kaplinski versei és Jaan Kross elbeszélései) után most egy újabb jelentős kortárs észt szerző, Arvo Valton válogatott novelláinak kiadásával. Valton könyvének megjelenése a hiánypótlás mellett egyfajta törlesztésként is felfogható, hiszen az itthon eddig tulajdonképpen ismeretlen szerző jelentős szerepet játszik a magyar irodalom észtországi népszerűsítésében, többek között Csoóri és Kányádi fordítójaként.

A *Végjáték* a teljes életmű szűk keresztmetszetét kívánja adni az író legtermékenyebb két évtizedének (1980–1999) kisprózái közül szemezgetve. Valton rendhagyó (bár sajnos a keleti blokk országaiban, s főként a volt szovjet területeken nem feltétlenül egyedi) életutat tudhat maga mögött. Nem véletlen te-